

UAB "Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Taryba"
Nepriklausomybės gynimo Sauso
GAUJA
2018-02-07

Auksutė

Ramanauskaitė-Skokauskienė

Lietuvos partizanų vado, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) gynybos pajėgų vado, dimisijos brigados generolo ADOLFO RAMANAUSKO-VANAGO dukra,

Lietuvos Nepriklausomybės gynimo Sauso

13-osios brolijos

Garbės pirmininkė.

tel.: +37068236330

e. paštas: skokauskiene@gmail.com

adresas: Taikos pr. 82B-35, Kaunas

Klaipėdos m. merui Vytautui Grubliauskui

PRAŠYMAS

Dėl atminimo lentos prie buvusio Klaipėdos pedagoginio instituto pastato.

2018-02-08

Klaipėdos pedagoginiame institute prabėgo Adolfo Ramanausko studijų metai. Atlaikęs visas istorines laikmečio audras, instituto pastatas išliko iki šių dienų. Gerbiamas mere, ar nebūtų prasminga, kad šiais, 2018 metais, Adolfo Ramanausko Vanago vardo metais, Klaipėdos miesto savivaldybė rastų galimybę šį pastatą pažymėti memorialine lenta, liudijančia Adolfo Ramanausko Vanago, kaip istorinės asmenybės, sąsajas su Klaipėdos miestu.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) Tarybos Prezidiumo Pirmininko pirmasis pavaduotojas, ėjęs ir LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininko pareigas, 1949 m. Vasario 16 d. LLKS Tarybos Deklaracijos signataras, LLKS gynybos pajėgų vadas, dimisijos brigados generolas, Vyčio kryžiaus I ir II laipsnių

ordinų kavaliarius Adolfas Ramanauskas-Vanagas nuo 1937-09-15 iki 1939-03-22 mokėsi Klaipėdos pedagoginiame institute.

1999m LR Seimas 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Deklaraciją pripažino Lietuvos valstybės teisės aktu. 2010 m Lietuvos respublikos Seimas 1949 m. LLKS vasario 16d. Deklaracijos signatarus pripažino Lietuvos Nepriklausomybės signatarais. Taigi, Adolfas Ramanauskas Vanagas yra Lietuvos Nepriklausomybės signataras.

2018 metais kovo 6 dieną minimos ir Adolfo Ramanausko-Vanago 100-sios gimimo metinės.

Lietuvos Respublikos Seimas šiuos metus yra paskelbęs Adolfo Ramanausko- Vanago metais.

Lietuvoje yra daug Adolfo Ramanausko Vanago atminimo įamžinimo vietų. (tai atsispindi pridėdamoje biografijoje.)

Pedagoginio darbo kelią žymi:

1994 m. Alytuje – Jo vardu pavadinta gimnazija, buvusi Mokytojų seminarija, kurioje jis dirbo.

1998 m. Alytuje ant Jo vardo gimnazijos pastato atidengta atminimo lenta.

1996m. Lazdijuose šalia namo, kuriame veikusioje gimnazijoje mokėsi Adolfas Ramanauskas, įrengta tai įamžinanti atminimo lenta. Tais pačiais metais Lazdijuose atidengta ir atminimo lenta ant kito buvusio gimnazijos, kurią baigė A. Ramanauskas, pastato.

Panevėžio miestas taip pat neužmiršo Adolfo Ramanausko-*Vanago* paliktų gyvenimo ženklų. Apie tai liudija Jam skirta, dizainerės Jolitos Pocienės sukurta atminimo lenta, 2008 m. kovo 14 d. atidengta prie pastato, kuriame kelis mėnesius 1939 m. dirbo iš **Klaipėdos** atkeltas Panevėžio valstybinis pedagoginis institutas.

2010 m. gruodžio 20 d. Vilniaus pedagoginiame universitete, T. Ševčenkos g. 31, I a. (dabar Lietuvos edukologijos universitetas) atidaryta pedagogo ir karininko, Lietuvos partizanų vado, brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago vardo auditorija. Jos sienos alsuoja istorija: gausu informacijos apie partizanų vadą Adolfą Ramanauską Vanagą, laisvės kovas, daug išdidintų istorinių nuotraukų puošia sienas.

Prie įėjimo į auditoriją atidengtas A. Ramanausko-*Vanago* bareljefas (skulpt. Vaclovas Krūtinis).

Pagarbiai,

Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė

P.S. Lauksiū informacijos apie Jūsų sprendimą.

Vytautas Pavilionis

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Kauno skyriaus pirmininkas

+370

61023439; Laisvės al. 46, Kaunas.

Aušra Jurevičiūtė

savanorių sąjungos Kauno apskrities skyriaus
pirmininkė

Lietuvos kariuomenės kūrėjų

+37062076572; Mickevičiaus g. 19, Kaunas.

Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė

Lietuvos nepriklausomybės gynimo sąsio

13-osios brolijos

Garbės pirmininkė,

Adolfo Ramanausko - Vanago dukra.

+37068236330, Taikos pr. 82B-35, Kaunas

Kauno m. savivaldybės Pavadinimų sumanymo

ir atminimo įamžinimo darbo grupės

vadovei **Jūratei Elenai Norvaišienei**

PRAŠYMAS

Dėl skvero esančio prie Kampo ir Kalniečių g. sankryžos Žaliakalnyje pavadinimo.

2017-10 - 26

Kaunas

Kaune, Žaliakalnyje, yra istorinė vieta, kurioje 2012m. spalio 12d. prie Kampo ir Kalniečių gatvių sankryžos esančiame bevardyje skverelyje, buvo atidengtas paminklas su užrašu:

„Lietuvos partizanui-generolui Adolfui Ramanauskui-Vanagai atminti“ (skulpt. Stasys Žirgulis)

Netoli paminklo, įrengta paminklinė juodo granito lenta, kurioje rašoma:

„Šioje vietoje 1956 m. spalio 12 d. KGB operacijos metu buvo suimtas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) Tarybos Prezidiumo Pirmininko pirmasis pavaduotojas, ėjęs ir LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininko pareigas, 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Deklaracijos signataras, LLKS gynybos pajėgų vadas, dimisijos brigados generolas, Vyčio kryžiaus I ir II laipsnių ordinų kavaliereis Adolfas Ramanauskas-Vanagas ir jo žmona Lietuvos partizanė Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė-Vanda, po mirties apdovanota Vyčio kryžiaus ordino karininko kryžiumi“. Partizanų vadas Vanagas sušaudytas 1957.11.29d., žmona partizanė, nuteista kalėti“

(Kauno m. savivaldybės tarybos Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo komisijos 2012 09 18 posėdžio prot. Nr. PV-7 ir 2012 11 06 prot. Nr. PV-9).

Šis skverelis iki šiol yra bevardis, nors žmonės jį dažnai vadina Adolfo Ramanusko Vanago vardu.

Kreipiamės į Jus, prašydami Jūsų vadovaujamos komisijos spręsti klausimą, kad šios Lietuvai garbingos asmenybės, kurios pavardė yra ir ŽYMIŲ KAUNO ŽMONIŲ žinyno sąrašė, vardas būtų suteiktas skvereliui, kuriame jau stovi paminklas ir memorialinė lenta, liudijanti čia buvusius įvykius. Šiais, 2017 metais lapkričio 29d. bus minimos Lietuvos respublikos Nepriklausomybės signataro Adolfo Ramanusko Vanago 60-tosios žūties metinės. Sukaktis glaudžiai susijusi su šia Žaliakalnio vieta. Kitais, 2018

metais kovo 6 dieną minėsime ir Adolfo Ramanausko-Vanago 100 metų gimimo sukaktį.

Prie prašymo pridedame :

1. Adolfo Ramanausko-Vanago biografiją.
2. Ištrauką iš žinyno „ĮŽYMŪS KAUNO ŽMONĖS: atminimo įamžinimas“
3. Tris nuotraukų kopijas : paminklo, užrašo ant paminklo ir užrašo ant memorialinės lentos kopijos.

Vytautas Pavilionis

Aušra Jurevičiūtė

Auksutė Ramanauskaitė - Skokauskienė

ADOLFAS RAMANAUSKAS-VANAGAS

(1918 03 06-1957 11 29)

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) tarybos prezidiumo pirmininko pirmasis pavaduotojas, ėjęs ir LLKS Tarybos prezidiumo pirmininko pareigas, LLKS Gynybos pajėgų vadas, dimisijos brigados generolas, Lietuvos respublikos Nepriklausomybės signataras

BIOGRAFIJA

Adolfas Ramanauskas gimė 1918 metais kovo 6 dieną New Britain mieste, JAV. Būdamas trijų metų su tėvais grįžo į Lietuvą, apsigyveno Rudaminos vlsč. (Lazdijų rajone), tėvo tėviškėje. 1930m. baigęs Galinių pradžios mokyklą, savarankiškai pasiruošė stojamiesiems egzaminams ir iš karto įstojo į antrąją Lazdijų "Žiburio" gimnazijos klasę. Čia už labai gerą mokymąsi buvo atleistas nuo mokslo mokesčio. Neturtingai šeimai tai buvo didelis palengvinimas. Sėkmingai baigęs gimnaziją 1937m. išvyko studijuoti į Klaipėdos valstybinį pedagoginį institutą. 1939m. Klaipėdos Pedagoginis institutas, kuriame mokėsi Adolfas Ramanauskas, buvo perkeltas į Panevėžį, todėl 1939 m. A. Ramanauskas baigė jau Panevėžio valstybinį Pedagoginį institutą.

Baigęs pedagoginį institutą, jaunas mokytojas A. Ramanauskas apsisprendė įgyti daugiau žinių Kauno karo mokykloje – buvo

paskutinės, 15-osios, karininkų laidos absolventas. 1940 m. rudenį pradėjo dirbti Guronų mokyklos vedėju ir mokytoju (Seinų aps. Leipalingio vls.) Nuo 1941 m. dirbo Aukštakalnio mokyklos vedėju (Seinų aps. Lazdiju vls.)

Vokiečių okupacijos metais A. Ramanauskas dirbo Alytaus mokytojų seminarijoje. Būsimiesiems mokytojams jis perteikė lietuvių kalbos ir matematikos dėstymo metodikos pagrindus, vadovavo fizinio lavinimo pamokoms ir pedagoginei praktikai, dėstė karinį parengimą.

Mokytojo darbą A. Ramanauskas labai vertino ir mylėjo. Kolegos ir auklėtiniai jį gerbė ne tik už gerą pasirengimą savo profesijai, bet ir už principingumą, draugiškumą, mokėjimą bendrauti. Jis puikiai grojo akordeonu, gražiai dainavo. Apie šias savybes liudija amžininkų atsiminimai, surinkti knygoje „Generolas Adolfas Ramanauskas-*Vanagas* Tautos ir Valstybės atminty“ (Kaunas: Naujasis lankas, 2007.)

Lietuvą užgriuvusi antroji sovietų okupacija ir ją lydėjusi brutalaus teroro banga nepaliko mokytojo abejingu stebėtoju. Apie tai Jis rašė savo dienoraščiuose, išleistuose knyga „Daugel krito sūnų...“ : „Pasirinkta mokytojo profesija buvau ypač patenkintas. Jau praslinko penkeri darbo metai. Alytaus mokytojų seminarijoje mokytojavau trečius metus. Dienos, savaitės ir mėnesiai bėgo nepaprastai greit. Visa nelaimė, kad tai buvo antros bolševikinės okupacijos metas. Kiekvieną dieną, Basanavičiaus prospektu einant į darbą ir grįžtant namo, žvilgsnis užkliūdavo už viela aptvertų didžiulių rūsių, kuriuose buvo kalinami lietuviai. Visose miesto gatvėse didesni privačių namų rūšiai taip pat buvo paversti kalėjimais. Maisto kaliniams perdavimo dienomis prie rūsių nutįsdavo moterų ir senių eilės: iš to galėjai spręsti, kiek maždaug kalinių ten sugrūsta. Naktimis vykdavo tardymai, naktimis kalinius

kažkur išgabendavo. Dienomis ir naktimis kaimuose šėlo MVD (Vidaus reikalų ministerijos) būriai. Daug kartų mačiau, kaip MVD būrio ir istrebitelių apsupti, vielomis už nugaros surištom rankom vyrai gatve buvo varomi prie rūsijų. Ne kartą MVD ar MGB (Valstybės saugumo ministerijos) pareigūno sadistiškas žvilgsnis aiškiai duodavo man suprasti, kad, eidamas gatve, per daug žvalgausi rūsijų pusėn“

Ramanauskas-*Vanagas*, Adolfas. Daugel krito sūnų...: partizanų gretose. Vilnius: , 1991.

1945 m. balandžio mėnesį Adolfas Ramanauskas visam laikui pasitraukė iš legalaus gyvenimo: mokytojo kostiumą pakeitė Lietuvos kariuomenės uniforma. Tapo partizanu, Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės gynėju. Tokį jo pasirinkimą nulėmė ne viena priežastis – kiekvieną dieną matomos tautiečių kančios, tėvų įskiepyta Tėvynės meilė, troškimas, kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma valstybė. Tai laisvo žmogaus, suprantančio atsakomybę už tautos likimą, apgalvotas žingsnis.

Nelengva jam buvo palikti Mokytojų seminariją. Apie nebylų, skausmingą atsisveikinimą su savo mokiniais atsiminimuose jis rašė: „Užėjau dar į savo auklėjamą klasę... vien tik mokytojas gali suprasti, kiek daug tada išgyvenau... Juk aš turėjau palikti savo mėgstamiausią darbą, palikti tuos, kuriais rūpinausi, auklėjau, palikti kolegas, kurie buvo tikri lietuviai. Turėjau palikti savo profesiją, kuri, tikėjau, bus mano iki mirties, ir dar daug ką brangaus...“

Ryšius su partizanais jis jau palaikė. Jo laukė būsimi laisvės kovos broliai ir Dzūkijos miškai. Pavojų kupiną kovotojo kelią A. Ramanauskas pradėjo Nemunaičio apylinkėse veikusiame partizanų būryje: jau pirmą dieną išrinktas jo vadu. Pasirinko *Vanago* slapyvardį. Partizanų judėjimas stiprėjo. Būdamas puikus organizatorius, Merkinės ir Alovės valsčiuje išsibarsčiusius partizanų būrelius A. Ramanauskas-*Vanagas* suvienijo į 140 vyrų kuopą ir jai vadovavo. 1945 m. rudenį ji tapo Dzūkų grupės dalimi. Vėliau ta kuopa performuota į batalioną (jam priklausė 8 būriai), o A. Ramanauskas-*Vanagas* paskirtas vadu. Dėl puikių organizatoriaus sugebėjimų, gero karinio pasirėngimo, energingo būdo jis buvo skiriamas į vis atsakingesnes pareigas.

1945 m. liepos 1 d. jam patikėtos Merkio rinktinės, kuriai dar priklausė Marcinkonių ir Druskininkų batalionai, vado pareigos. Būdamas Merkinės bataliono ir Merkio rinktinės vadas, A. Ramanauskas-*Vanagas* aktyviai dirbo ginkluoto pagrindžio centralizavimo darbą Dzūkijoje.

1946 m. balandžio 23 d. paskirtas Dainavos apygardos vado pirmuoju pavaduotoju, o nuo 1947 m. rugpjūčio laikinai ėjo vado pareigas. 1947 m. rugsėjo 24–25 d. per surengtus slaptus rinkimus Dainavos apygardos vadų sąskrydyje *Vanagas* išrinktas šios apygardos partizanų vadu. Pradėjęs vadovauti visai kovojančiai Dzūkijai, jis pradėjo vizituoti kiekvieną Dainavos apygardos vienetą, stengėsi susitikti ir atvirai pasikalbėti su visais kovotojais, sužinoti ir įvertinti eilinių karių ir jų vadų veiksmus ir tik po to imtis reikalingų sprendimų.

Partizanai *Vanagą* gerbė už kuklumą, draugiškumą, nuoširdumą ir visišką atsidavimą Laisvės kovai. Būdamas darbštus ir principingas, jis rodė gerą pavyzdį kitiems

kovotojams, buvo tikras idealistas. Jo veikloje atsispindėjo ir pedagogo, ir karininko savybės. A. Ramanauskas gerai suprato, kad, norint tautos sąmonėje išlaikyti valstybingumo atkūrimo siekius, šalia ginkluoto pasipriešinimo reikalinga ir idėjinė politinė kova.

Dėl tos priežasties jis daug dėmesio skyrė pagrindžio spaudai – organizavo leidybą, redagavo ir pats rašė straipsnius įvairiems partizanų laikraščiams: „Trečias skambutis“ (1945 m. rudenį), „Mylėk Tėvyne“ (1946–1946 m.; abu Merkio bataliono leidiniai), „Laisvės Varpas“ (1947–1949 m.; Dainavos apygarda), „Svobodnoje slovo“ (1947–1949 m.; skirtas okupacinės kariuomenės kariams),

„Partizanas“ (1949–1950 m.; Pietų Lietuvos partizanų sritis), „Miško Brolis“ (1951–1952 m.). 1948–1952 m. Jis leido informacinius užsienio politinių žinių biuletenius.

1948 m. A. Ramanauskas-*Vanagas* išrinktas Pietų Lietuvos partizanų srities vadu. 1949 m. vasario 2–22 d. dalyvavo visos Lietuvos vyriausiųjų partizanų vadų suvažiavime Žemaitijoje, kur buvo įkurtas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis (toliau LLKS), sudaryta vyriausioji partizanų vadovybė – LLKS Taryba. A. Ramanauskas-*Vanagas* tapo LLKS Tarybos ir jos Prezidiumo nariu. Suvažiavimas Jį patvirtino LLKS Tarybos prezidiumo pirmininko Jono Žemaičio pirmuoju pavaduotoju ir Pietų Lietuvos srities partizanų vadu. Jis - 1949 m. vasario 16 d. LLKS Taryboje priimtos Deklaracijos signataras.

Ši Deklaracija yra konstitucinio lygmens dokumentas. Joje įrašyta, kad „LLKS Taryba okupacijos metu yra aukščiausias tautos organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išsilaisvinimo kovai, kad būtų atkurta nepriklausoma demokratinė, parlamentinė Lietuvos respublika“.

Kartu su kitais Lietuvos partizanų vadų suvažiavime priimtais dokumentais Deklaracija sudarė teisinį ir politinį Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo pagrindą: Laisvės kovoms suteikė naują pobūdį, LLKS įteisino kaip visuotinio organizuoto ginkluoto pasipriešinimo sovietų okupacijai organizaciją, o jos Tarybą – kaip vienintelę teisėtą valdžią okupuotos Lietuvos teritorijoje.

1999 m. LR Seimas, įvertindamas Deklaracijos reikšmę Lietuvos valstybės tęstinumui, priėmė įstatymą, kuriuo jai suteikė Lietuvos valstybės teisės akto statusą, o LLKS Tarybą okupuotos Lietuvos teritorijoje pripažino vienintele teisėta valdžia, taip pat patvirtino, kad jos organizuotas pasipriešinimas buvo teisėtas. 2010 m. LR Seimas 1949m. Laisvės kovos Sąjūdžio Deklaraciją pasirašiusiems aštuoniems partizanam, tarp kurių yra Adolfas Ramanauskas-*Vanagas*, suteiktė Lietuvos valstybės Nepriklausomybės signatarų statusus.

1949 m. LLKS suvažiavimo metu A. Ramanauskui-*Vanagai* suteiktas laisvės kovotojų partizanų majoro laipsnis. 1949 m. rudenį, suteikęs partizanų pulkininko laipsnį, Jis paskirtas LLKS vyriausiuoju Gynybos pajėgų vadu. Po kelių mėnesių LLKS prezidiumo Tarybos pirmininkas A. Ramanauskui-*Vanagai* pasiūlė suteikti partizanų generolo laipsnį. Kai 1952 m. LLKS prezidiumo pirmininkas J. Žemaitis dėl ligos atsistatydino, atsakingas jo pareigas perėmė pirmasis pavaduotojas A. Ramanauskas-*Vanagas*.

Adolfas Ramanauskas-*Vanagas* dalyvavo ir daugelyje kautynių. 1946 m. balandžio 9 d. už organizacinį darbą pasipriešinimo sąjūdyje apdovanotas Uolumo juostele, už vadovavimą puolant Merkinę – Narsumo juostele. 1949 m. už narsumą ir nuopelnus Sąjūdžiui A. Ramanauskas-*Vanagas* apdovanotas 2-ojo laipsnio Laisvės Kovos Kryžiumi su kardais. 1950 m. LLKS tarybos prezidiumas už drąsą, pasiaukojimą, sumanų vadovavimą ir organizacinio darbo nuopelnus apdovanojo 1-os ir 2-os rūšies 1-ojo laipsnio Laisvės Kovos Kryžiais. Pagal tai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais, 1998 m. kovo 6 d. LR prezidento dekretu A. Ramanauskas-*Vanagas* apdovanotas Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu (po mirties), o 1999 m. vasario 1 d. LR prezidento dekretu – Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu (po mirties). A. Ramanauskas-*Vanagas* yra dviejų Vyčio kryžiaus ordinų kavaliereis : 2-ojo laipsnio

Vyčio Kryžiaus ir 1-ojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinų kavaliarius. 1998 m. sausio 26 d. LR prezidento dekretu nr. 1506 Jam patvirtintas brigados generolo laipsnis.

Dar partizanavimo pradžioje, 1945 m. spalio 7 d., A. Ramanauskas-*Vanagas* susituokė su Birute Mažeikaite, Alytus mokytojų seminarijos absolvente, ir nuo to laiko partizaninės kovos keliu jau ėjo abu. Birutė Mažeikaitė - Ramanuskienė tapo Dainavos apygardos partizane (LR Lietuvos prezidentės dekretu 1K-207 2009 lapkričio 17d. apdovanota Vyčio Kryžiaus ordinu. Po mirties) Birutė buvo jo bendražygė ir bendramintė, partizanė slapyvardžiu "Vanda". 1948m. jiems gimė dukra.

Adolfas Ramanauskas Vanagas parašė trijų dalių atsiminimus „Partizanų gretose“. Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, jie išleisti knyga „Daugel krito sūnų...“ Tai Dainavos apygardos, Pietų Lietuvos srities, iš dalies – visos LLKS istorija. Jų rašymas tuo metu liudija apie nepalaužiamą A. Ramanausko-*Vanago* tikėjimą, kad ateityje Lietuva vis tiek bus laisva ir tikroji Laisvės kovų istorija bus reikalinga.

Visą laisvės kovų laikotarpį KGB įnirtingai ieškojo Partizanų vado A. Ramanausko Vanago ir partizanės, jo žmonos Birutės.

Net žiauriai nuslopinus partizaninį karą, besislapstančio A. Ramanusko paieškai ir likvidavimui KGB skyrė ypač daug dėmesio. Iš labiausiai kvalifikuotų KGB darbuotojų buvo sudaryta nuolatos veikianti operatyvinė grupė, kuriai talkino daug agentų. Jų vien tik 1956 m. naujai užverbuota 30, naujai užmegztas ryšys dar su 20 agentų, anksčiau išbrauktų iš agentūrinio tinklo. A. Ramanausko-*Vanago* paieškai vadovavo Rainių budelis, KGB 4-osios valdybos vadovas Petras Raslanas ir KGB 4-osios valdybos 2-ojo skyriaus mjr. Nachmanas Dušanskis. 1956 m. spalio 11 d. A. Ramanauską-*Vanagą* ir jo žmoną Birutę Mažeikaitę Ramanuskienę išdavė buvęs bendramokslis Kauno karo mokykloje, kilęs iš Lipliūnų k. (Leipalingio sen.), vėliau gyvenęs Kaune, KGB agentas Antanas Urbonas (slpv. *Žinomas*).

Partizanų vadas, slapta, netikėtai suimtas ir nuvežtas į Vilniaus KGB kalėjimą, požemių kameroje iš karto buvo sadistiškai kankinamas. Po kelių kankinimo valandų nugalėtas į kalėjimo ligoninę: saugumiečiai bijojo, kad tardomasis neišgyvens. Kalėjimo gydytojų pateiktame mediciniame apžiūros akte rašoma: „Į klausimus neatsakinėja, be sąmonės, periodiškai veido, viso kūno galūnių raumenų traukuliai. Pulsas vos juntamas, minkštas 60 / 40, ligonis visas kruvinas“. Toliau akte išvardytos žaizdos, išpūstymai, supūstymai, akių badymai. Tokių barbariškų kankinimų, apie kuriuos liudija Lietuvos ypatingajame archyve saugomi dokumentai, nėra buvę nuo Europoje siautėjusios inkvizicijos laikų. (medicininės apžiūros aktas pridedamas)

Kalėjimo ligoninėje A. Ramanauskas buvo operuotas, atgavo sąmonę. Dokumentuose liko įrašyta ciniška pooperacinė diagnozė: „Trauminis šokas. Savęs sužalojimas“. 1993-07-06 darytos kompleksinės Teismo medicininės fizikinės - techninės ekspertizės išvadose aiškiai pasakyta, kad pats sau žmogus tokių sužalojimų pasidaryti negali. Apgydytas A. Ramanauskas fiziškai ir moraliai buvo kankinamas dar beveik metus. 1957 m. rugsėjo 25 d. LTSR Aukščiausiasis teismas A. Ramanauską nuteisė mirties bausme: 1957 m. lapkričio 29 d. buvo sušaudytas. Kur budeliai padėjo palaikus, nežinoma.

Atminimo įamžinimas.

Atkūrus Lietuvoje Nepriklausomybę, **1991 m.**, partizanų vado generolo Adolfo Ramanausko-*Vanago* atminimui įamžinti **Kaune** jo vardu pavadinta gatvė.

1994 m. Alytuje – gimnazija (buvusi Mokytojų seminarija, kurioje jis dirbo).

1996m. Alytaus memoriale žuvusiems už Lietuvos laisvę Dainavos apygardos partizanams atminti įrengtas Adolfo Ramanausko-*Vanago* kenotafas.

1998 m. Alytuje ant vardo gimnazijos pastato atidengta atminimo lenta.

1996m. Lazdijuose šalia namo, kuriame veikusioje gimnazijoje mokėsi Adolfas Ramanuskas, įrengta tai įamžinanti atminimo lenta. Tais pačiais metais Lazdijuose atidengta ir atminimo lenta ant kito, buvusio gimnazijos, kurią baigė Adolfas Ramanauskas *Vanagas*, pastato.

Merkinėje pirmaisiais atkurtos nepriklausomybės metais pastatytas vardinis kryžius Adolfui Ramanauskui-*Vanagai*, vėliau šiame miestelyje esančio Kryžių kalnelio memorialo erdvėje ir paminklas jam. (skulptorius Albertas Belevičius)

1998 m. Adolfo Ramanusko -*Vanago* gimnazijai **Alytuje** nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Stanislovas Kuzma sukūrė A. Ramanausko-*Vanago* skulptūrą, bronzinį biustą.

1999 m. Lietuvos kariuomenės generolo Adolfo Ramanausko vardas suteiktas **Nemenčinės** kovinio rengimo centrui.

2006 m. Lietuvos kariuomenės generolo Adolfo Ramanausko vardo kovinio rengimo centro teritorijoje atidengtas skulptoriaus Tado Gutausko sukurtas paminklas Adolfui Ramanuskui -*Vanagai*.

Dailininkai Gintautas Survila, Antanas Račas ir Vladas Karatajus yra nutapę nutapę šio Lietuvos partizanų vado portretus. (eksponuojami LR krašto apsaugos ministerijoje, jo vardo kovinio rengimo centre Nemenčinėje, Vytauto Didžiojo karo muziejuje Kaune.)

2008 m. išleisti portretiniai pašto vokai (dail. Antanas Rimantas Šakalys).

Panevėžio miestas taip pat neužmiršo Adolfo Ramanausko-*Vanago* paliktų gyvenimo ženklų. Apie tai liudija Jam skirta, dizainerės Jolitos Pocienės sukurta atminimo lenta, 2008 m. kovo 14 d. atidengta prie pastato, kuriame kelis mėnesius 1939 m. dirbo iš Klaipėdos atkeltas Panevėžio valstybinis pedagoginis institutas.

2010m. LR Seimas papildė Lietuvos nepriklausomybės Akto signatarų įstatymą, įtraukdamas ir aštuonias Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. pasirašiusių partizanų vadų pavardes, tarp kurių yra ir Adolfas Ramanauskas Vanagas, suteikdamas jiems Nepriklausomybės signataro statusą.

2010 m. gruodžio 20 d. Vilniaus pedagoginiame universitete, T. Ševčenkos g. 31, I a. (dabar Lietuvos edukologijos universitetas) atidaryta pedagogo ir karininko, Lietuvos partizanų vado, brigados generolo Adolfo Ramanausko-*Vanago* vardo auditorija. Jos sienos alsuoja istorija: gausu informacijos apie partizanų vadą Adolfą Ramanuską Vanagą, laisvės kovas, daug išdidintų istorinių nuotraukų puošia sienas.

Prie įėjimo į auditoriją atidengtas A. Ramanausko-*Vanago* bareljefas (skulpt. Vaclovas Krūtinis).

Be jau minėtų, kelių pakartotinių leidimų sulaukusių A. Ramanausko-*Vanago* atsiminimų „Daugel krito sūnų...“, Jam skirta ir daugiau leidinių: „Adolfas Ramanauskas-Vanagas: [1918 03 06–1957 11 29]“ (Čeplinskas, Algimantas Alytis. Alytus: AB Alytaus spaustuvė, 2000), „Generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas tautos ir valstybės atmintyje“ (Generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas tautos ir valstybės atmintyje. Kaunas: Naujasis lankas, 2007). „Partizanų vadas generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas = Partisan commander general Adolfas Ramanauskas-Vanagas“ (Partizanų vadas generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas = Partisan commander general Adolfas Ramanauskas-Vanagas“ [albumas]. Sud. Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė. Į anglų klb. vertė Teresė Aleknavičiūtė. Kaunas: Naujasis lankas, 2007.) Foto albumas „Generolas Adolfas Ramanauskas-Vanagas“ (Vilnius: Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, 2008.), taip pat lazdižiškio Mato Svajūno poema „Sušaudyti likimai“ (Svajūnas, Matas. Sušaudyti likimai [poema apie Adolfą Ramanuską-Vanagą] Lazdijai: Alytaus spaustuvė, 2010). Atskira knyga išleista „Lietuvos partizanų vado Adolfo Ramanausko-*Vanago* 90-osioms gimimo metinėms paminėti skirtų renginių medžiaga“. (Lietuvos partizanų vado Adolfo Ramanausko-*Vanago* 90-osioms gimimo metinėms paminėti skirtų renginių medžiaga. Sud. Sigutė Pagirienė. Vilnius: Valstybės žinios, 2008

A. Ramanausko-*Vanago* atminimą įamžino filmai:

„Partizanai“ (rež. Edmundas Zubavičius, 1993),
„Už laisvę žuvusiems mirties nėra“ (rež. Vilma Garlinskienė, 2007),
„Partizanų vaikai“ (rež. Justinas Lingys. Tai pasakojimas apie partizaninio karo istoriją, svarbiausius aukščiausių Lietuvos partizanų vadų J. Žemaičio-*Vytauto* ir A. Ramanausko-*Vanago* biografijų fragmentus bei šių kovotojų vaikų likimus),
„Visada yra galimybė rinktis laisvę, nors ir gyvybės kaina“ (aut. Karolis Majeviski, Gabrielė Stravinskaitė, Milena Ždanovičiūtė, 2014).
Yra sukurtos dokumentinės juostos: „Tamsta mokytojai“ (rež. Robertas Šarknickas, 2014) ir „Partizanės Jo žmonos Birutės Mažeikaitės-Ramanauskienės atminimui skirta „Partizanų vado žmona“ (rež. Vilma Garlinskienė, 2009), bei „Vyrų šešelyje. Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė.“ (rež. Justinas Lingys, 2016)

2007 m. Lazdijų rajonas generolui Adolfui Ramanauskui-*Vanagai* suteikė Lazdijų rajono Garbės piliečio vardą (po mirties).

2007m. Alytaus miestas Adolfui Ramanuskui-Vanagai suteikė Alytaus miesto Garbės piliečio vardą (po mirties).

2012 m. rugsėjo 19 d. Kauno miesto savivaldybės tarybos Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo komisijai nutarus minint A. Ramanausko-*Vanago* ir jo žmonos partizanės B. Mažeikaitės-Ramanauskienės arešto 56-ąsias ir partizanų vado sušaudymo 55-ąsias metines, 2012 m. spalio 12 d. jų suėmimo vietoje, Kaune, Kampo ir Kalniečių g. sankirtoje, atidengtas ir pašventintas paminklas ir atminimo žymuo su užrašu: „Lietuvos partizanui-generolui / Adolfui Ramanauskui-*Vanagai* atminti“ ir „Šioje vietoje 1956 m. spalio 12 d. KGB operacijos metu buvo suimtas / Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) tarybos prezidiumo pirmininko / pirmasis pavadootojas, ėjęs ir LLKS tarybos prezidiumo pirmininko / pareigas, 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio tarybos / deklaracijos signataras, LLKS gynybos pajėgų vadas, dimisijos / brigados generolas, Vyčio kryžiaus I ir II laipsnių ordinų kavaličius / Adolfas Ramanauskas-Vanagas / ir jo žmona Lietuvos partizanė / Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė-*Vanda*, / po mirties apdovanota Vyčio kryžiaus ordino karininko kryžiumi“ / Partizanų vadas Vanagas sušaudytas 1957.11. 29 d., žmona nuteista kalėti“ (skulpt. Stasys Žirgulis).

2016 m. Lazdijų r. Būdviečio sen. Adolfo Ramanausko-*Vanago* tėviškėje, atidengtas skulptūrinis stogastulpis. (Tautodailininkas A. Lastauskas)

2016 m. Lazdijų miesto centrinė aikštė pavadinta Adolfo Ramanausko *Vanago* vardu.

2017m. Lazdijų miesto Adolfo Ramanausko-*Vanago* aikštėje iškilmingai atidengtas paminklas (skulptorius J. Jogėla), skirtas 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) Tarybos Deklaracijos signatarui, LLKS gynybos pajėgų vadui generolui Adolfui Ramanauskui-*Vanagai*.

2017m. Adolfo Ramanausko *Vanago* atminimas įamžintas Kauno Aukštųjų Šančių karių kapinėse, kur atidengtas ir pašventintas paminklas Lietuvos kariuomenės karininkams, sovietų ir nacių okupacijos aukoms, atminti.

Ausra Endziulaitiene

Nuo: Lina Kryzeviciene
Išsiųsta: ketvirtadienis 2018 m. vasaris 8 08:54
Kam: Ausra Endziulaitiene
Tema: FW: dėl atminimo jamžinimo
Priedai: ,Prašymas.rtf; . Biografija.rtf

Pagarbiai
Lina Kryževičienė
Informavimo ir e.paslaugų skyriaus
Vieno langelio ir e. paslaugų poskyrio
vedėja
Klaipėdos miesto savivaldybės administracija
Tel.: (8 46) 396120
el. p. lina.kryzeviciene@klaipeda.lt

From: Klaipėdos meras
Sent: Thursday, February 8, 2018 8:11 AM
To: Lina Kryzeviciene <Lina.Kryzeviciene@klaipeda.lt>
Subject: FW: dėl atminimo jamžinimo

Pagarbiai
Ina Razgaitytė
Klaipėdos miesto savivaldybės
Tarybos ir mero sekretoriato vyr. specialistė
Danės g. 17, Klaipėda
Tel. (846) 39 60 01

KLAIPĖDA 2018
EUROPOS
SPORTO MIESTAS
EUROPEAN CITY OF SPORT

From: Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė [<mailto:skokauskiene@gmail.com>]
Sent: Thursday, February 8, 2018 6:59 AM
To: Klaipėdos meras <meras@klaipeda.lt>
Subject: dėl atminimo jamžinimo

Prašymas ir biografija prisegti.

--

Pagarbiai

Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė

Tel. 868 236 330